

כרם קרם
מאת: בן-צור יוסף אברהם

גול בידו, ומשה ואהרן בא להם העושר בהיתר, משה מהפסולת של לוחות, ואהרן הגדול מאחיו שגדלוהו אחיו כמו המעשה של פנחס הסתת שמינוהו כהן גדול ובאו אחיו הכהנים וראו אותו חוצב אבנים ולא הניחוהו ומלאו המחצב לפניו דינרי זהב (ויקרא וכה כ"ו טו), כשראה כן אמר רב לכם, זהו העושר הוא הרבה לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובה להם בשכר טרחם ועמלם, ומדוע תתנשאו במה שלא עמלתם בו ולא גדלתם. ורחן ואבירים גם כן נתקנאו לפי שהיו במצרים עשירים וירדו מנכסיהן, ומכאן תדע מעלתן וקדושתן של בני לוי שראו כל כך ממון ולא חמדוהו, ובבזה לא שלחו את ידם, כי מאסו בחמדות העולם נגד לימודם, ואמרו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, טוב סחרה מסתר כסף, ועליהם אמר התנא לא תחמוד כבוד יותר מלימודך (אבות ר' ה'), ועל זה כחר בהם הקב"ה והבטיחם ואמר להם אני חלקך ונחלתך וגו':

④ קרם קרם

אמר רבי חמא (ברי' תניא) שלש מנחתות הבטח יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אכידוס ואחת נתגלה לעתיד לבא "עושר שמדו לבעלזו לתענו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח (שנאמר) "ואת כל היקים אשר בתגלהם איר אלעזר זה מבינו של אדם שמעמדו על תליו "איר לוי משאוי שלש באת פירות לבנות היו מפתחת בית גזוז של קרח וכולו אקלדי וקליף תלוא:

⑤ קרם קרם

"עושר שמדו לבעלזו לתענו אמר ר' ה' עושה של קרח "ואת כל היקים אשר בתגלהם "איר אלעזר זה מבינו של אדם שמעמדו על תליו ואמר רבי לוי משוי "פיהת לבנות היו מפתחת של בית גזוז של קרח וכולו אקלדי וקליף תלוא אמר רבי חמא ברי' תניא "מפתחת ונחן יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אכידוס ואחת נתגלה לעתיד לבא

⑥ קרם קרם

יד וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשכר אשר-הם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה:

⑦ קרם קרם

וילקט יוסף את כל הכסף. אמרו ז"ל (פסחים ק"ט.) שגנו שלושה גנוים אחד לקחו קרח ואחד אנטונינוס ואחד גנוז לימות המשיח, ולזה אמר וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא וגו' ויבא יוסף את הכסף, לא אמר את כל הכסף אלא את הכסף, ועוד שהיה לו לומר וילקט יוסף את כל הכסף ויבא אותו ביתה פרעה למה אמר פעם אחרת ויבא יוסף את הכסף, מכאן אמרו ז"ל שלא הביא את כל הכסף וגנוז, ויבא יוסף את הכסף כסף אחר:

① קרם קרם

טז "ויקח קרח בן-יצהר בן-קנהת בן-לוי ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן-פלת בני ראובן:

② קרם קרם

ה' ר' פנחס אמר ישני עשירים עמדו בעולם, אחד לישראל ואחד לעובדי כוכבים, ולא עמד להם ממונם אלא לרעתם. יקרח בישראל שמצא אוצרות של כסף וזהב שהטמין יוסף. ויהמן בעובדי כוכבים לקח אוצרות מלכי יהודה. וכיון שראה המלך את עשרו ועשרת בניו לפניו שרים, עמד וגדלו ורוממו, הךא הוא דכתיב אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו. וצנה המלך שיהו כורעים ומשתחיים לו. מה עשה המן.

③ קרם קרם

ובטח בעושרו, ושלמה צוח ואמר (משלי י"א כ"ח) בוטח בעושרו הוא יפול, שנפל לגיהנום שנאמר וירדו חיים שאולה. וכן ויקח ו"ו יו"ד קו"ף ח"ת עם המלות בגימטריא בוטח בעושרו היה, כמו שאמרו חז"ל בסנהדרין פרק חלק (ק"י), שלוש מטמוניות גזו יוסף, אחד נגלה לקרח ואחד לאנטונינוס ואחד לעתיד לבוא: ואיך נגלה לו לקרח המטמון, שמעתי שכשאמר הקב"ה למשה דבר נא באוזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', ולא נאמר זה אלא לישראל שהוא להם חלף עבודתם, אבל שבט לוי שלא היו בעבודה לא הותר להם והוא גזל בידם, כי אחת משבע מצוות בני נח הוא הגזל, ולזה שבט לוי לא הקריבו קרבנות עם הנשיאים שלא היה להם קערת כסף מזרק כסף כף אחת עשרה זהב, והם כולם עניים מחורין על הגרנות, ושום אחד מבני לוי לא פשט יד לא בביות הים ולא שאלו ממצרים, וקרח היה נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו, והיה הולך מבית לבית וחומד ורואה איך היו כל אחד ואחד מישראל נוטלים ממונם של מצרים, נכנסה חמדת הממון בלבו, כשראה הקב"ה כך גילה לו המטמון, דחציפותא אפילו כלפי שמיא מהני, וכמו שאמרו חז"ל (פסות י"י) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, אמר לו הקב"ה אתה חומד ממון שאינו שלך טול ממון רב, אבל אותו תראה וממנו לא תאכל, ועליו נאמר (משלי כ"ח כ"ג) ואץ להעשיר לא ינקה. ולפי שהיה הממון גזל בידו לא נהנה ממנו שום אדם: וכשראה קרח וידע בחכמה שאותו המטמון אינו שלו והוא כמו

לפני פי החירות (שמות יד ב) כאן נחקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, א"ל הקב"ה זו היא מההבטחה שהבטחתי לו, יחזרו לאחוריהם, שכל כסף זהב שכנס יוסף היה נתון בבעל צפון, וכשחזרו נטלוהו שנאמר (תהלים סח יד) כפני יונה נחפה בכסף וגו'.

יְסוּפֵּי סַבְבֵּינָן י"ג: ט"ז

רב אמר קרה עשיר גדול היה תיסבין של פרעה נגלה לו בין

מצול ובין הים. פ"ג נחש

סיכרין. אורג של פרעה שהיה בין מנדול ובין הים יוסף כטיט נגלה ט: ט"ד

מאמר רבא י"ג: ט"ז. בו אקר איוב ויהי ט' חילוי וישבון קרים נבחרות כהם לא ישבו למג אשד התעמדו לגלים, לא יעשו ולא יקום חילו ולא ישה לארץ מגלם, לא יסוד בני השך יקרתו תבש שלקת ויסוד ברוח פיה, אל יאמן כשד תעשה כי שקא תהיה תבשרתו, בלא יזמו תקלא וכתו לא רענה, יתמס כגפן כסרו וישלך קזית נעתו, כי עדה הנף גלמוד ואב אקלה אהלי שחד, וישבון קרים נבחרות כמים לא ישבו למג אשד התעמדו לגלים, זה היה קרח ששהה קתליקוס לביתו של פרעה והיו כבוד מפתחות האוצרות שלו, אמר לו הקדוש ברוך הוא מה הנאה יש לך, אין אשה שולט עליהם, שנאמר כהים לא ישבו למג אשד התעמדו לגלים, ולמי הן משפחתן, לאלו ישן גולן, יקראל קגלו מבערים, אקל קרח לא יעשו ולא יקום חילו.

פ"ג נחש

ולע אק אמר שם טכניס לישראל סברי סהה נחמה סגדו סגדו סגדו סגדו וכל רעשו אולי סוכר סוכר סוכר סוכר וסגל קידם סגדו ט כדן

פ"ג יבויב סוכרין

שם, של מעמיות העמין יוסף הלדיק, נ"ל כס"ד טכס לבלש מעמיות אלו כי כל כחנאח אשד נמקשה נאלמות של יוסף הפ"ה ולא נתקלקל בשאר תבואה העולם היתה זאת פ"י טכס עליון וקודם הנשפט מלמלה בנשטו של יוסף הפ"ה, ועל כן העוסר הוא של יוסף הפ"ה חזיט של פרעה, אך הכסף הזה שקבל תמורת תבואה היה משלש חלוקות, ח"ה משל עובדי פ"ו שהיה ממונס מאוס ומשוקן שאינו ראוי לכא ולהיות בחלק בקדושה, וכנגד כסף זה פשה יוסף הפ"ה ממון ח' שהיה כל כסף זה של עובדי פ"ו הובא וכנס למשון זה בהשגחה שמים, כי גידי שמים יש נכירה בדרך נס להיות נכררים כספים אלו באים לאוצר זה, ועל זה האוצר אמר כאן שנגלו קרה וסופו ירד לסחיון, כי נלפטו הארץ, ומין הב' היה כסף שבה ונאסף מן אנשים שאינם עובדים פ"ו, אך יש בידם גול וגיביה דאינו מלום כמו הכסף שהוא של עובדי פ"ו, וכנגד כסף זה עשה יוסף כפ"ה חילר שני כרי שגל ידי שמים יהיה נכירה לנשטם של מין זה שגולם יבולו לאוצר זה, וזה האוצר נגלה למלך רומי והביאו לאוצר הממשלה שלו, ומין הג' היה כסף של אנשים טובים שהיו בומרים שבע מלום בני נח דכסס נק מ'יסורא וראוי הוא לנבא לחלק הקדושה כנגד זה עשה יוסף הלדיק אורג שליטי ונכררו כספים של מין זה עידי שמים ובלו לאוצר השליטי, וזה גמו ללדיקם לשל, כלומר אחר ביאת המשיח ככ"א:

חוק סו"י ה"ג

והנה ספר להם את כבוד עשרו, ולא אמר את רב עשרו רק כבוד, והוא מה שכתבנו (דף רג) בפסוק ועשרת אלפים ככר כסף אשקול וגומר בשם רבתי דאחשורוש, שלקח אוצרות מלכי יהודה. וזהו כבוד עשרו, שהיה לו זה העושר כבוד גדול, וזה לא סופר להם מקודם. ושוב מצאתי אל הה"ר יוסף גאק"ן ז"ל. שנתעורר על זה ח"ל. מן הראוי שיאמר רב עשרו, אמנם הכוונה כי עושרו בא לו בדרך כבוד ממסים וארנוניות ממדינות אשר נתן לו המלך. ולח"ל, כי מצא אחד מהאוצרות אשר אצר יוסף מכל הכסף אשר הביא ביתה פרעה. עכ"ל. ומ"ש שהיה ממדינות אשר נתן לו המלך דברים נכוחים הם. אך מ"ש ממאמר ח"ל שמצא אחד מהאוצרות אשר אצר יוסף, לא ראיתיו עד הנה, אדרבה מצינו בגמרא [פסחים ק"ט] שהיו האוצרות ג', ומה נעשה מהם ולד מי באו דור אחר דור. והמן לא נזכר כי נשכח זכרו.

שק לא הקובכ פולח בה אור סופה יזכרת

ובין הים מקום מיומן, שם כנס יוסף כל כסף וזהב שכנס שנאמר (בראשית כ"ו) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען וגו' ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה, למה חזר לומר פעם אחרת ויבא יוסף את הכסף, יאמר וילקט יוסף וגו' ויבא אותו ביתה פרעה, ועוד בליקוט אמר את כל הכסף וגו' ובהבאה לא אמר אלא ויבא יוסף את הכסף. אלא אמר יוסף הקב"ה לא הביא רעב אלא כדי שיבואו לגלות כמו שאמר להם יעקב שמעתי כי יש שבר במצרים, אמר יוסף הם היו סיבה לכל זה הכסף אם כן היה שמור להם וגנזו לבעל צפון, ולזה נקרא צפון ששם צפן יוסף כל כסף וזהב כדי שיטלוהו ישראל כשילכו, ואין המטמון נגלה אלא לבעליו, לזה לא אמר ויבא יוסף את כל, כי לא הביא אלא אחד מאלף, ובדין עשה כמו שאמרנו:

מכ"ט י"ג: ט"ז

י"ב בין מגדול ובין הים. ושם היה גדולתן של מצריים שם היה תפארתם שם היה מקומם מרומם של מצריים שם כנס יוסף את הכסף ואת הזהב שנאמר (בראשית מו) וילקט יוסף את כל הכסף וגו':

ילקט יוסף י"ג: ט"ז

(מדרש אבכיר) זה שאמר הכתוב וישבו ויחנו

ולקח גם מעולם הזה ויפרץ האיש לרוב ויהי לו צאן ובקר ועבדים וכל העושר ההוא. אולם התירוץ הוא, דאדרבה, בשביל שלקח עולם הבא ומעולם הזה לא לקח כלום מוכרח שיתעשר מאד כי העשיר אין לו עולם הזה כלל כי באמת היא הדאגה הגדולה מכל הדאגות כי תמיד דואג על מסים וארנוניות שלוקחים ממנו היום מעט ומחר מעט ועל כל לקיחה ולקיחה יש לו צער מיוחד על איבוד דמיו, משא"כ העני כל עוד שיש לו לחם ומים אין טועם טעם דאגה ונהנה מעולם הזה. לכן אחרי אשר יעקב בחר לחלקו עולם הבא הוצרך להתעשר וכמ"ש בחובת הלבבות ושער הכניעה פ"ד גדול נסיון העושר מנסיון העוני, כי העושר הוא נסיון גדול יתיחס למדת הדין ולא למדת הרחמים.

נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכו

והנה מה שכתב כן בסם החובת הלבבות, לא מלאחי כן בחובת הלבבות, ובחובת הלבבות בסער הכניעה (פ"ד) כתב, שלפעמים עתה הקב"ה עשירות להאדם והוא לשם נסיון. אבל לא מיידי שם מה נסיון יותר גדול עניות או עשירות.

באר נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכ"א

וודע מחקר החכמים אשר גדול נסיון העושר מנסיון העוני.

מלכ"ס וסודות חכמים וצ"ל סא קכ"ב

וע"ז זיקש שלמה הנוכח ע"ה רש' ועובר אל התן לי כי אם עניות ונכבד ע"ד קונו ונכס"כ העושר כי נסיון העושר הוא יותר ונסיון עניות כנודע ונכפרים הקדושים

באר נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכ"ג

עשירות הוא נסיון יותר תזק מן העניות, פי הוא מעתד לכמה אסורין וכמה רעות, וצריך זהירות יתרה ושמינה רבה לבלתי רום לבבו מאחיו, ובל יענה עזות, ולא ידפה עני בשער, ולא יהא אוטם אָזונו מועקת דל, רק שמוע ישמע צעקתו ופתוח יפתח את

נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכו

וכן מלינו עוד להלשיך ז"ל בפירושו עה"ת בכמה מקומות שהזכיר ענין זה, כפי' בהר' (כה), לח, פי' דברים (א), ח, פי' עקב (ח), א.

נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכ"ד

והוא מאמרנו במקומות רבים כי קשה לאדם נסיון העושר מנסיון העוני.

ויקרא רבה כ"ו

ר"א שאל את ר' חנינא, ואית דאמרי ר' חנינא שאל את ר' אליעזר, ואפשר כן רבה שאל למלמידא, אלא לא בעא מניה אלא למבדקיה. אמר ליה מהו דין דכתיב (משלי ל' ד) שמים שאלתי מאתך וגו' שוא ודבר קנב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם הקי פן אשבע ובחשתי ואמרת מי ה' ופן אנרש ונגבתי ותפשתי שם אלהי, איהו מהו קשה הראשונה או השניה. אמר לו מצינו שיתר הקדוש ברוך הוא על עבודה נרה ולא ותר על חלול השם.

מלכ"ס חכמים וצ"ל סא קכ"ה

ונקמה אנהבת השבושה לשקר אחר אנהבת עבודה נרה, וצ"ל ונצנץ כי השבושה לשקר נמצא בכנפיה צ"ל חלול השם ויתקבד. ואמרו רבוטינו וקרונום לקרבה (ילקום מסלי חתקום) בענין מה שקחוב (משלי ל' ח) ראש ועשר אל תתן לי הטריפני לחם הקי, פן אשבע ובחשתי ואמרת מי ה' ופן אנרש ונגבתי ותפשתי שם אלהי, השניה קשה מן הראשונה, שנאמר (יחזקאל כ' ל) ואתם בית ישראל כה אמר אדני אלהים איש גלוטיו לבו צבדו ואחר אמר אינכם שמעים אלי ואת שם קדשי לא תקללו עוד. רצונו לומר, כי צ"ל הנשבע לשקר כבית דין, חסור מענטש העובד עבודה נרה בסתר, מפני חלול השם. ואמרו וקרונום לקרבה (סעויה לט א) על כל עברות שבתורה, נקראים מקנו ומשפחתו, וקאן מקנו ומקל העוקם.

קולאצין יתרה וסא קכ"ו

והטעם, כי ידוע כי גדול נסיון העושר יותר מנסיון עוני וכמ"ש שלמה מטעם זה (משלי ל' ח) ראש ועשר אל תתן לי וכו' (הלשיך עה"פ, וע' סוה"ל ט' הכניעה פ"ד).

נחמ"ס חכמים וצ"ל סא קכ"ז

וליישב כל הדקדוקים נראה לי בדרך הלציי קצת ואעפ"כ הוא קרוב לשמוע. דהנה יעקב ועשו עשו חלוקה, ולקח יעקב עולם הבא כולו, ועשו כל עולם הזה. ולפ"ז לכאורה יפלא, איך נכנס יעקב בגבול עשו

אסון גדול, כי לפי דברי הרב היום, נסיון העושר הוא מסוכן להאדם, ועכשיו הגיעה לו ידיעה שזכה בגורל סכום עצום, וא"כ הרי נופל בנסיון העושר שזהו אסון גדול. השיב לו הרב, דע כי יש חילוק בדבר, אמת שהוא העושר אסון הוא להאדם, אבל במה דברים אמורים באדם שאינו מרגיש עד כמה העושר הוא מכשול עון גדול להאדם, משא"כ זה היודע שעושר מזיק הוא, לאיש כזה אין העושר מזיק ואדרבה מברכים על זה ברכת הטוב והמטיב, ותיכף צוה לו לברך כדי שהוא יענה אמן.

והסביר בזה הרב את דרשת חז"ל בבבא בתרא שם, דלכאורה לפי פשוטו של מקרא כיצד אפשר לפרש הפטט לפי דרשתם, והקדים כי מובא ברש"י (פסוק כג) אילו היתה חשבון מלאה יתושיין אין כל בריה יכולה לכובשה וכו' ואלמלא לא היה כובש חשבון והעייירות מסביב בוודאי היה לו לעשות חשבון בינו לבין עצמו שלא לצאת להתגרות עם ישראל שהרי ראו כי ד' נלחם להם, אלא בשביל ההצלחה היוצאת מדרך הטבע שכבש חשבון ובנותיה גבה לבו להלחם עם ישראל, ונמצא שבשביל שלא עשה חשבון צדק שגם ההצלחה שהיתה לו לא היתה כפי הטבע, וא"כ יד ד' עשתה זאת, והיה לו לפחד מלהלחם עם ישראל, אבל בשביל שלא עשה חשבון הלך לאבדון ולזה אמרו על כן יאמרו המושלים באו חשבון מכיון שראינו שבלי חשבון נטרד מן העולם, על כן המושלים ביצרים מעוררים לעשות חשבון ולהתחזק ביראת ד' כל הימים.

כסוף קראן ס'י צרעה כז

בפרשה מצרוע בעניין נגעי בתים כתיבי כי חטאו אל ארץ כנען וגר ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם ופירש"י בשורה היא להם שהנגעים באין עליהן לפי שהטמינו אמריים מסמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל כמרכיב ועל ידי הנגע נותן הבית ומצאן עכ"ל רש"י ד"ל וזהו במדרש פרשה זו: ובהוריות (ו.) תניא ונתתי נגע צרעת בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם דברי ר' יהודה ר"ש אומר פרט לנגעי אונסים ודרשת המדרש הוא כר' יהודה.

ויש להבין דאם רצון הקב"ה ליתן אוצרות לישראל לא מצא דרך אחרת רק ע"י נגעים בחמיה ויש לבאר ע"פ מה שאמר דהמעייה טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ויש לעיין דהנה העשיר המלא בכל טוב בכסף וזהו ונוסף בתורה הוא אמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף הדברים נאים למי שאומרים אבל העני העוסק בתורה אם הוא אומר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף אינו אלא חימת דמאין יודע העני הזה הטעם מזהב וכסף ועתה הרי דוד אמר זה בימי עוני כמו שאמר טוב לי כי עונתי ואיך יאמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ודחוק לומר דכוונתו מאלפי זהב וכסף הקודמים לימי עוני.

ובדרך דרש יש לפרש דהנה יש שני נסיונות לפני האדם נסיון העושר ונסיון העני ובשניהם קשה לעמוד כמו שאמר שלמה: ראש ועשר אל תחן לי אבל נסיון העושר גדול מנסיון העני דעושר מביא לידי כפירה כמו שאמר שם: פן אשבע וכחשתי בשם ד' ומשה רבינו אהב ישראל אמר ודי זהב כסף זהב שהשפעת להם עשו את העגל (נכרות לבן) ולדעתי זהו שאמר חז"ל: יא עניותא לישראל ואין הכוונה כפשוטה אלא דלענין שני הנסיונות נסיון העושר ונסיון העני יא עניותא מפני שבעושר יש חשש כפירה ואל זה הסמיכו מאמר הנביא ישעיה (מתי) הנה צרפתוך ולא בכסף בחרתך כבוד עוני למעני אעשה כי איך ישחלף וכבודי לא אצטר אתן וכיאר הדברים דהנה הקב"ה מנסה תמיד את ישראל ולדוגמא אם נשאל לאדם כמה אתה רוצה שינסוך בעושר או בעוני בוודאי יאמר בעושר תניסוני אבל הקב"ה אינו עושה כן חזו שאמר הנה צרפתוך כלומר אנסה אותך אבל לא בכסף בנסיון העושר אלא צרפתוך בכבוד עוני בנסיון העני ובנסיון העושר לא עמדת כרתיבי וישמן ישורון ויבעט ולכן שולט בגלות הארץ עניו ד' יצילנו ושמא תאמר מה איכפת לך אם לא אעמד בנסיון לזה אומר למעני אעשה כי איך יחל כלומר איך אחלל שמי ושמא תאמר אם אני אחלל שפק תחליפני באומה אחרת לזה אומר וכבודי לאחר לא אתן שלא אחליף אתכם.

והנה חנן באבותי כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ולדעתי אין הכתבה שבהכרח שיקיימה מעושר שהרי כמה מקיימי התורה מעוני ואין מתעשרין ועוד וכי זה הוא שכר של לומדי תורה אלא דה"פ דזהו לענין השלילה כלומר מי שאינו מקיים התורה מחמת עוני שאינו יכול לקיימה כשיעושר שהרי נסיון העושר גדול מנסיון העני מכ"ש ואם אינו יכול לעמוד בנסיון הקטן פשיטא שלא יעמד בנסיון הגדול אבל כל המקיים התורה מעוני שצומד בנסיון יוכל לבטוח שגם בנסיון העושר יעמוד אחר שכבר הורגל בנסיון יעמוד גם בנסיון הגדול מזה.

אורי גרם ס'י סלקה זא' כז

וחנה ידוע שיש ב' מיני נסיונות, נסיון העושר ונסיון העני. וחנה כחן מרמו על עשירות, כי אינו מחזר על הגרנות רק מביאים לביתו את פרנסתו בכבוד, היפך מן העני שתוא מרמו על נסיון העוני. ויש מחלוקת הראשונים אי נסיון העושר גדול או קטן מעוני.

ס'י סלקה זא' כז

וכעת לא ידעתי היכן נחלקו בזה הראשונים והמפרשים.

ידו לו ונתון יתן לו והענק יעניקהו ידו מחסורו אשר יחסר לו, ותהיה ידו פתוחה להחזיק ביד לומדי התורה, ולאמץ ברכים פושלות ולהיות סומך נופלים בהלואות חן וחסד, ולהרבות במצוות ומעשים טובים פכרפת ה' אשר נתן לו.

ס'י סלקה זא' כז

בפסוק (דברים כה, מז) תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה כו'. יש ללמוד מזה דמכל שכן במדה טובה כשבני ישראל עובדין לה' יתברך בגלות בשמחה אף על פי שהם בחוסר כל מזה יבא הגאולה בעזרת ה' יתברך. ולכן נכתב סיבת הגלות לידע איך לתקן זה על ידי ההיפוך להתחזק בשמחת עבודת ה' יתברך גם מתוך היסורין. ובאמת היה רצון המקום ברוך הוא וברוך שמו שנעבוד לפניו מתוך הרוב כל. ואיתא "יש נסיון בבחינת העושר ויש בבחינת עניות ושנסיון העושר קשה משל העוני. והראיה שלא יכולנו לעמוד בנסיון העשירות. ומתוך העניות יהיה הגאולה במהרה בימינו.

ס'י סלקה זא' כז

(י"ב) והיה כי יביאך, ילמדנו כי גדול נסיון העושר מנסיון העני ובעת יתעשרו וישבעו ירום לבם ובקל ישכחו את השם, וגם כזה יש הבדל שאם הוציא איש עבד עובד עבדים ואף אם אח"כ ישיג קצת עושר אם פודהו מבית עבדים ופך לחירות בודאי יזכור טובת שיענו ע"י עמל ויגיע כפים יזכור תמיד מעמדו הראשון ויודה לאיש חסדו, אבל אם אח"כ השיג עושר גדול ומטמוני מסתרים בלי עמל ויגיע אז לרוב ישכח מעמדו הקודם וגם ישכח טובות מיטיבו, וז"ש שכאשר יביאך אל הארץ ושם תמצא עושר גדול אשר לא עמלת בו כמ"ש ערים גדולות וטובות אשר לא בנית, אז צריך אני להזהירך ביותר כל תשכח מעמך הקודם שהייתם עבדים במצרים ואת ה' אשר הוציאך משם ומידו השגת כל הטובות האלה:

כז ס'י סלקה זא' כז

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון. (כא, כז).
בגמרא נבא בתרא "המושלים אלו המושלים ביצרים, באו חשבון באו ונחשוב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה". שמעתי מבנו של הרב שמעון מנשה מברסק ששמע מהגאון מהר"ל דיסקין בעצמו, דרכו היה להגיד שיעור בפני מצויינים ואחרי השיעור היה אומר דברי מוסר, בשבת אחת בבקר דבר בפני תלמידיו בעניני נסיונות של האדם בעולם הזה, וחקר איזה נסיון גדול עני או עשיר, והחליט שנסיון העשיר הוא יותר גדול כי צדקותיו הם גדולים בשעור יותר משל העני שמקיים מצות צדקה אף בפרוטה, ועוד כמה עניינים שנסיון העושר גדול. והנה באותה שבת אחר הצהריים כשהיה הרב שקוע בעיון תורתו והנה אברך אחד מתלמידיו נכנס בהחפז, ידיו משולבות ורועדות מפחד, ויחדר הרב לקראתו ושאלו מה קרה לו היום? השיב לו האברך שקרה לו היום